

KRONIEK EN GENEALOGIE VAN HET GESLACHT RHOEN

DEEL 4

door H. van Wersch.

Voordat wij met ons verhaal over het geslacht Rhoen verder gaan moeten we onze verontschuldigen aanbieden voor de onjuistheden en missers in het derde deel van deze familiegeschiedenis. (DE BONGARD, jg. 15 nr. 3 pag. 39-44).

Als we vooraf - wat door tijdnood echter niet mogelijk was - een drukproef hadden gekregen zouden we als "oud-schoolmeester" de kans hebben gehad deze te corrigeren. Jammer dus. Verder zijn we door een opmerkelijke lezer attent gemaakt op enkele onjuistheden in ons verhaal.

Zo woonde burgemeester Gabriël Jozef Deutz niet op "Sjootse Hof" maar was hij pachter van de hof Overhuizen. Van dhr. Herbergs ontving ik het bidprentje van dhr. Deutz (burgemeester van 1858-1866) dat hierbij geplaatst is. Guus bedankt!

Wat ik echter veel vervelender vond was dat een tekstkader uit het verhaal weggeval- len was.

In het derde deel van de geschiedenis Rhoen hebt u de wonderlijke levensloop van Maximiliaan Rhoen kunnen volgen. Deze was immers zo vermogend dat talloze grote herenboeren uit de omgeving die op een gegeven moment in geldnood zaten bij hem aanklopten voor een lening. In die tijd was er nog geen Boerenleenbank of een andere instantie waar dat mogelijk was.

Bij mijn verhaal had ik een lijst met de namen van een groot aantal schuldenaars gevoegd. Door een of andere oorzaak is deze in de vorige aflevering niet geplaatst.

In het kader op de volgende pagina vindt u dus een overzicht van de meeste schuldenaars van Maximiliaan Rhoen met de woonplaats en de grootte van het geleende kapitaal.

Na het overlijden van M. Rhoen in 1868 kwamen al deze kapitalen aan de kinderen van zijn zuster Hubertina Horsmans-Rhoen in Klimmen. Zoals we reeds eerder schreven was een van de kinderen daarvan uitgesloten.

Als we deze lijst met namen - die niet helemaal volledig is - goed bekijken zien we dat de woonplaatsen van de schuldenaren

over half Zuid-Limburg verspreid liggen en dar M. Rhoen een bekende geldschieter was.

Over het algemeen zijn het voor die tijd tamelijk grote bedragen. In 1860 was het inkomen van o.a. burgemeester Brand in Simpelveld ongeveer 150 gulden. Het Hoofd der School, de heer Smeets, verdiende toen 200 gulden. De veldwachter, die met zijn werk een dagtaak had, kreeg 100 gulden per jaar.

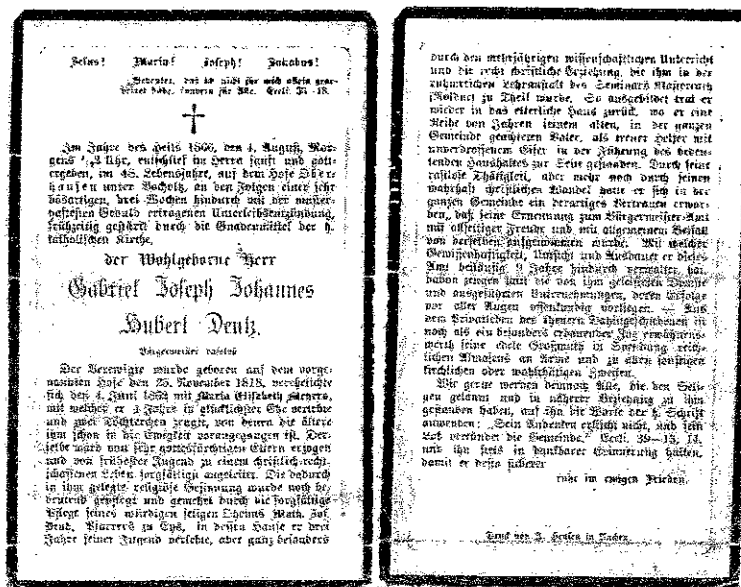
In 1880, dus twintig jaar later, waren deze salarissen al wat hoger. Louis van Wersch die tevens gemeentesecretaris was verdiende ongeveer 400 gulden. Het Hoofd der School, de heer Absil, genoot toen het ruime salaris van 500 gulden.

Al deze bedragen moesten door de gemeente zelf opgebracht worden. Om aan dat geld te komen moest men belasting heffen. Dat gebeurde door een zogenaamde "hoofdelijke omslag" die iedere inwoner opgelegd kreeg. Iedereen die meer dan tweehonderd gulden per jaar verdiende moest over het meerdere een bepaald percentage aan belasting betalen. Dat percentage lag meestal tussen 1½ à 2%. Dit noemde men dan de hoofdelijke omslag.

Iemand die dus bijvoorbeeld 500 gulden per jaar verdiende was van de eerste 200 gulden vrijgesteld. Over de rest betaalde hij dan twee keer drie gulden, dus totaal zes gulden hoofdelijke omslag. Dat men niet altijd akkoord ging met de aanslag is niet alleen vandaag zo, ook toen in die tijd werd heel vaak protest aangetekend.

Lijst van enkele personen die volgens een notariële akte of onderhandse schuldbekentenis geld geleend hadden van Maximiliaan Rhoen.

naam	geleend	bedrag
Houben Leo Jos. Simpelveld	april 1848	f 300
Voncken G. Kerkrade (Krichelberg)	sept. 1848	f 330
Vliex Peter Jos Simpelveld (Sweyer)	maart 1840	f 300
Simons Jan A. Kerkrade (Hopel)	april 1852	f 250
Vincken Fr. Xav. Bocholtz (burgemeester)	aug. 1855	francs 800
Vijgen Jan M. Eysersheide	dec. 1858	francs 500
Prickaerts P.J. Bocholtz	mei 1860	f 110
Kleynen R.J. Ubachsberg	juli 1860	f 200
Sporken J.H. Gulpen	juni 1861	f 100
Aussems Gillis St. Geertruid	juli 1861	f 329
Schoonbrood Nic. Mechelen (i g'n Dael)	sept. 1862	f 340
Delnoy Hub Nyswiller	sept. 1862	f 200
Meulen Jan W. Epen	okt. 1862	f 188
Crombag Jan M. Voerendaal Mingersborg	sept. 1863	f 140
Schijns O.S. Mechelen	sept. 1863	f 187
Ramakere L. Partij	okt. 1863	f 150
Michiels Jos Epen	jan. 1864	f 280
Schoenmaekers Chr. Wijlre (haammaker)	nov. 1865	f 450
Thissen Terziet	nov. 1865	f 300
Sijstermans Andreas Heerlerheide	mrt. 1866	f 600
Sporken J.H. Gulpen	juni 1866	f 200
Nelissen Herm. Vroenhoven	april 1866	f 400
Cransveld Hub Slenaken	jan. 1866	f 94,50
Cransveld Hub Slenaken	mei 1867	f 140
Lintzen Jan L.	juli 1867	f 100
Vincken Hub J.	aug. 1867	f 150
v. Wersch-Horsmans Simpelveld	1865	francs 300
Ramaekers J. Burtscheid	okt. 1867	f 236,25

Het bidprentje van burgemeester Deutz

Jesus † Maria † Joseph † Jacobus †

"Wacht, denn ihr wisst wech den Tag
noch die Stunde." Mat. 25. 13.

Im Jahre des Heils 1868, den 17. Juli,
entschiedig zu Burscheid, nach einem schmerz-
lichen 7wöchentlichen Krankenlager, frühzeitig
verleben mit den h. Sterbesacramenten,
der wohlachtbare Herr

Maximilian Rhoen,

Mitglied des Kirchen-Vorstandes
zu Bockolz.

Der Verbliebene wurde geboren zu Boerndal
im Jahre 1805, den 15. März, und erreichte
im losledigen Stande ein Alter von 63 Jahren.
Eine lange Reihe von Jahren hindurch führte
er mit der genauesten Pünktlichkeit das Amt
des Gemeinde-Empfängers zu Bockolz. Möge
er bei dem Herrn im Himmel für die zeitlichen
Güter, die der unerbittliche Tod ihm geraubt,
die ewigen eingetauscht haben!
Seine Seele wird den Priestern am Altare
und dem Gebete der Gläubigen bestens em-
pfehlen, damit sie desto eher

ruhe im Frieden.

Jesus † Maria † Joseph.

Ter liefste van Jesus bid tot troost der ziel van zaliger den Heer

JOANNES MATHIAS HORSMANS,
echtgenoot van

ANNA CATHARINA HUBERTINA RHOEN,
welke, voorzien met de laatste H. Sacramenten,
ten gevolge eener langdurige siekte met het grootste
geduld verdragen, den 12 December 1861 's avonds
omtrent 6 ure, in den ouderdom van ruim 58 jaren,
aldaar geboren zijnde den 4 Junij 1803, zacht en
volkomen overgegeven aan den goddelijken wil, op
den Hof Caardenbeek, parochie Klimmen, in den
Heer ontalpen is.

De eeuwige rust is beter dan eene gedurige kwijning.
Ecc. 9, v. 17.
Hijne hulpelooze kwaal aanvaarde geene geneesing.
Hij heeft allendige dagen gehad en droevige nachten geteld.
Benaauwdheden en pijnen heeft hij uitgesaan en den naam
des Heeren aangeropen.
Hij is de Heere, dat hij doe hetgene behagelijc is in zijne
ogen. 1 B. der K. III, 28.
Want wat is het leven, een damp die maar voor een ongen-
blik verdwijnt hoe lang men het ook behoudt. Jac. 44.

Liefste vrouw en kinderen ik moet u verlaten,
de Heer heeft mij geroepen. Laet het gedacht van
de hemelsche glorie, welke bereid is voor degenen
die den Heer gediend hebben, u ter hulpe komen
in uwe droefheid. Zijt dan getroost en mogen uwe
gebeden, welke gij aan den Heer opoffert, zijne
barmhertigheid voor mij verwerven.

R. L. P.

Maandrecht. Van Oerscheven en Sin

Om der heilige Harten wille van Jesus en Maria
bid voor de rust der ziel van zaliger

MEJUFFROUW

Joanna Catharina Hubertina Rhoen,
Echtgenoot van wijlen den Heer

JOANNES MATHIAS HORSMANS,
gebore te BOCHOLTE den 10 Februar 1808, en
te KAADENBEEK (Klimmen), na tijdig voor-
alen te sijn geweest van de h. Sacra-
menten der sterfenden, in den Heer
ontalpen den 9 Junij 1879.

Zij alleen, die het zoo ongewoon goede en zachte moe-
derhart der dierbare overledene gekend hebben, kunnen de
diepte meten der smart, waarin de dood hare kinderen en
biederwaantes gedompeld heeft.

Bewij haar een kindbeen geleerd was God te vrezen en
alle anderen te mijden — volbarde zij in een goed leven
en een heiligen wandel zondig, dat zij Gods als den men-
schen welgerallig was. (Job. 1, 10; XIV, 17). «Acht heeft
zij gegren op den wandel van haar huis en haar hoofd niet
in ledigheid gezeten». «Hare hand heeft zij den arme geopend
en tot den behoeftige hare handen uitgestrekt».

(Spr. XXV, 27, 28).

Zij was streng en minnegeestig in het vervullen harer christe-
lijke plichten; en steeds de woorden der H. Schrift: men
moet altijd bidden" voor ogen hebbende, zag men haar
nooit eenige dagelijcke bezigheid verrichten, of hare lippen
niet melden tevens een hartelijk gebed tot God. Ook konnte
zij uit door een teeder godsvrucht jegens de H. Maagd en
den H. Josef, op wie zij na God al haar vertrouwen stelde,
wel wetende, dat arme ware dienaar van Maria niet kan
verloren gaan. Daarom mogen wij dan ook van haar zeggen:
zoo geleefd, zoo gestorven.

Vaartwel, geliefde kinderen, die ik zoner beind heb,
treurt niet; deze verandering is het werk des Allerhoogsten;
hemint-ikander oprecht en bidt voor mij; en gij, mijn zoon,
waar gij ook wezen moogt, wees steeds mijne ziel aan het
Altar der Heeren iedochtig, opdat zij vnaam te vreden.

Banlen, gedrukt door W. J. W.

Toen in 1879 Hubertina Horsmans-Rhoen op Kardenbeek overleed erfden haar kinderen naast de hof Kardenbeek ook nog de Kruisbroedershof.

De heer W. Kreutzer (alias Krutzen) woonde er al vanaf 1876 als nieuwe pachter. De pacht bedroeg toen 1500 francs, dat wil zeggen ongeveer 750 gulden, die in twee halfjaarlijkse termijnen betaald moest worden.

De tweede zoon van het echtpaar Horsmans-Rhoen die op 4 mei 1828 op de "*Kruutsbreur*" in Bocholtz geboren was wilde in eerste instantie (dus "onderhands") de hof kopen voor 15.000 gulden. Hij woonde in Maastricht en was op latere leeftijd nog in het huwelijk getreden. Hij was nogal vermogend en wilde de hof waarschijnlijk als geldbelegging kopen. Het was immers zijn geboortehuis geweest. Maar de andere kinderen gingen niet akkoord met zijn bod.

Daarom werd in 1881 de hof voor de tweede keer te koop aangeboden. Zoals we in de vorige aflevering reeds schreven kocht de heer Nickes uit Aken de hof met de landerijen voor 15.250 gulden en daarmee kwam een einde aan het bezit van de "*Kruutsbreur*" van de familie Horsmans-Rhoen.

Na dit verhaal over de "*Kruutsbreur*" keren we nog eens terug naar de eerste boerderij die de "Rhoenen" in Bocholtz bezaten, namelijk de "*Hove*".

Zoals we in deel twee van onze geschiedenis zagen kwam deze in 1811 na het overlijden van Anna Elisabeth Rhoen-Laeven en de verdeling van de erfenis aan Peter Rhoen. (DE BONGARD, jg. 14 nr. 2, pag. 18)

Na zijn huwelijk in 1815 met Maria Elisabeth Cuvelier en het bekende intermezzo en gevecht met de Russische kozakkenkapitein vertrok het echtpaar in 1816 al naar grotere boerderij van kasteel Lemiers. De "*Hove*" in Bocholtz werd in die tijd zolang verpacht.

In Lemiers bleef men van 1816 tot 1828/ Zoals we weten zijn hier ook hun kinderen geboren. In Vijlen hebben zij de lagere school bezocht.

Gedurende het verblijf in Lemiers heeft men op het boerenbedrijf door besmettelijke ziekten onder het vee enorme schade geleden.

In de biografie van onze bekende architect Carl Rhoen, de zoon van Peter Rhoen, lezen we dat in de twaalf jaar dat men op de Lemierser hof woonde 72 paarden, meer dan 300 runderen en over de 1000 schapen aan besmettelijke ziekten gestorven waren. Haast onwaarschijnlijke aantallen.

Vooraf in het jaar 1817 vielen onder de paarden veel slachtoffers. Daarom wilde men waarschijnlijk ook van boerderij wisselen.

De hoeve "*Bergerhochkirchen*" onder de gemeente Laurensberg werd de nieuwe pachthoeve. Tot 1843 heeft men hier gewoond. Midden maart 1843 was het pachtcontract afgelopen.

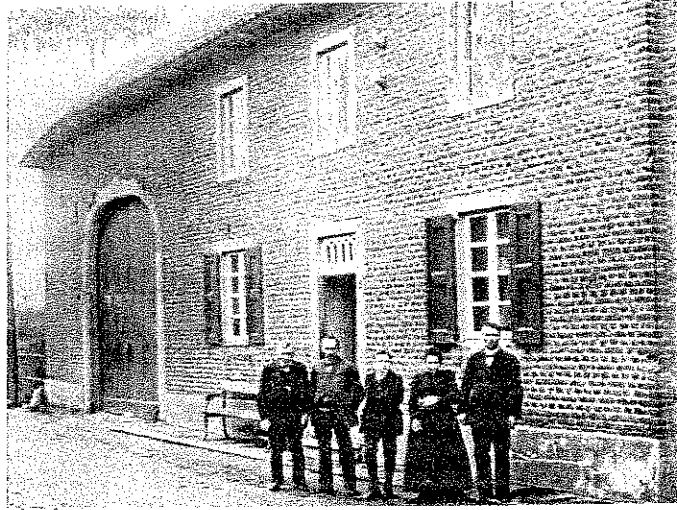
Daarom vertrok men weer naar de "*Hove*" in Bocholtz, wat nog altijd hun eigendom was. Men wilde het wat rustiger aan doen. Van hun drie zoons wilde niemand het bedrijf overnemen.

Ze waren nog geen half jaar terug in Bocholtz of de broer van Peter Rhoen, burgemeester Henricus Rhoen overleed er op 12 november 1843.

De drie zoons van Peter Rhoen waren in 1843 reeds het huis uit. De oudste had zich in Brussel gevestigd waar hij een betrekking gevonden had. De jongste zoon bleef in de buurt en werkte in Aken als technicus bij de pas aangelegde spoorlijn Aken-Düsseldorf. Het was immers het tijdperk van het zich ontwikkelende spoorwegwezen in Europa. De tweede zoon, de bekende architect Carl Rhoen, was bezig zijn toekomst op te bouwen met zijn architectenstudie.

Het echtpaar Rhoen-Cuvelier op de "*Hove*" zal het dus wel wat rustiger aan gedaan hebben. Ze waren trouwens al op leeftijd. Peter Rhoen was 58 jaar en zijn vrouw al 61 jaar oud.

Drie jaar later, op 3 juli 1846, is zij in Bocholtz tengevolge van een "*ausgetreter Bruch*" onverwacht na drie dagen overleden. Geen van haar kinderen was bij haar sterfbed aanwezig geweest, zo vlug en plotseling was alles gebeurd.

*De boerderij van de familie Kleijnen-Rhoen, nu Irmstraat 63.
Eerst bewoond door de familie Kleijnen, later door de familie
Sluijsmans. V.l.n..r. Leonard Jozef Kleijnen, Jan Hendrik
Hubert Kleijnen, zijn zoon Math en Jan Willem Kleijnen met
zijn echtgenote Helena Hubertina Rademakers.*

*Rechts het nieuwe gemeentehuis,
Links het tot café verbouwde woonhuis annex gemeentehuis
van de familie Rhoen.*

Op het kerkhof in Bocholtz werd zij enkele dagen later begraven.

Het is te begrijpen dat Peter Rhoen zich na dit plotselinge heengaan van zijn vrouw erg eenzaam en verlaten voelde op de "Hove". Hij verpachtte daarom de boerderij en zocht elders zijn geluk.

Op uitnodiging van zijn neef Jan Mathias Horsmans, gehuwd met Tina Rhoen, (mijn overgrootouders) heeft Peter Rhoen enkele jaren bij hen op de boerderij Kardenbeek-Klimmen gewoond. Hij kon heel goed opschieten met Jan Mathias.

Zoals we reeds eerder schreven woonde het echtpaar Horsmans-Rhoen van 1825 tot 1832 op de "Kruutsbreur".

Na meerdere jaren in Kardenbeek verbleven te hebben trok Peter Rhoen later naar andere kosthuizen.

De laatste jaren woonde hij in Simpelveld waar ook zijn naaste familie gevestigd was. Onder andere zijn jongste zuster Anna Gertruda Rhoen, die met haar man Johan Kleynen aan het einde van de Irmstraat een boerderij had. (DE BONGARD, jg. 11 nr. 4 pag.78).

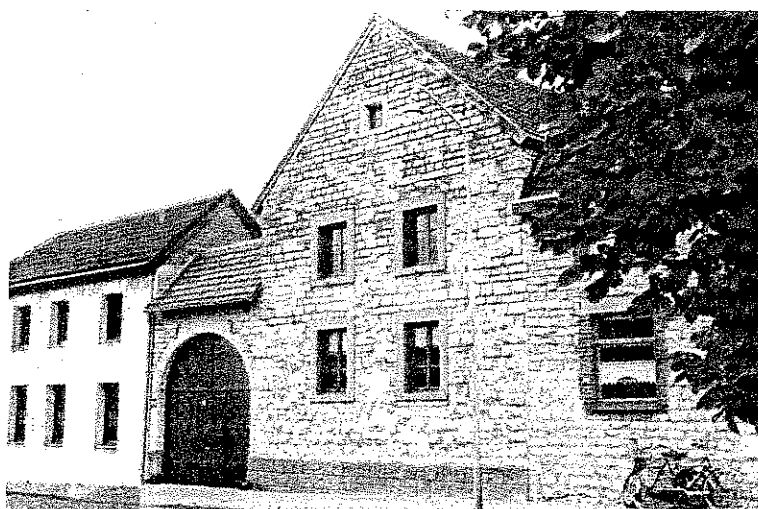
Er tegenover woonde "op gen Treppes" de familie Hubert van Wersch-Horsmans (mijn grootouders). Peter Rhoen was een oom van mijn grootmoeder.

Hier in Simpelveld wilde hij zijn laatste jaren doorbrengen. Op 79-jarige leeftijd is hij op 13 november 1863 overleden. Volgens de overlijdensakte heeft zijn zoon Carl op het gemeentehuis aangifte gedaan. Op het kerkhof, dat in die tijd nog rond de kerk lag, is hij in Simpelveld begraven.

Van onze penningmeester, dhr Mathieu Horbach, ontving ik een afschrift van de overlijdensakte van P. Rhoen. Daaruit blijkt dat hij laatstelijk woonde "Op den Pleij 9". Allerwaarschijnlijkst is dat het huis dat op de hoek Pleistraat-Steenstraat ligt.

Ik verander mijn mening graag voor een betere.

Wordt vervolgd.

De "Hove" of "Hooof"

EEN OUD KASBOEK

door R.Scholl.

In het jaar 2000 heeft de familie Lemmens mij een boek laten zien dat zij tijdens de verbouwing van een oude boerderij hadden gevonden.

Het was ons niet mogelijk de tekst te lezen, alleen de jaartallen gaven aan dat het boek al meer als 130 jaar oud was. Dit was een enorme uitdaging.

In dit artikel wil ik van mijn zoektocht vertellen en zal ik eindigen met een tabel waarin de gehele inhoud van het Kasboek (zo later bleek) staat vermeld.

Te zijner tijd zal ik op de verschillende onderwerpen dieper ingaan.

Waar werd het boek gevonden?

Het is gevonden op de zolder van de boerderij "De Vier Morgen" in "der Broch" te Bocholtz.

Op deze boerderij woonde als laatste praktiserende boer dhr Joseph Cristiaan Merx samen met zijn huishoudster "maad" Bertha Schroeders, zij woont nu in het bejaardenhuis te Bocholtz.

Joseph Cristiaan Merx is geboren op 27 maart 1910 te Aken en is overleden op 22 april 1998 te Bocholtz, was zoon van Hubert Merx uit Merkstein en van Anna Gertrud Hollands. Op zesjarige leeftijd waren beide ouders overleden en is hij door zijn oom Leonard Hollands geadopteerd, hierdoor erfde hij later diens boerderij.

(Bron: Math. Horbach, Simpelveld)

Wat was er onder het stof en vuil te voorschijn gekomen?

Een langwerpige boek met een harde kartonnen koft en een donkerbruine linnen rug. De hoogte is 43 cm en de breedte 18 cm, met ongeveer 90 stuks blanco vellen papier ingebonden.

De voor en achter zijden zijn lichtbruin met om de 2 mm donkerbruine horizontale lijnen. Zowel aan de voor als ook aan de achterzijde zijn de punten (vanuit de hoek 3 cm) donkerbruin uitgevoerd.

Op de voorzijde zit een wit etiket met een zwarte rand omljnd en op de hoeken van een versiering voorzien.

Dankzij de stevige koft heeft de inhoud

toch weinig geleden. De koft is wel krom getrokken en verbleekt maar alleen de randen van de bladzijden zijn verweerd.

En van binnen.

Aangezien het blanco bladen waren heeft de eigenaar de bladzijden zelf consequent tot aan de laatste bladzijde genummerd. Daar waar hij kolommen en regels nodig had heeft hij deze zelf ingetekend.

In het eerste en het laatste deel vertonen de kolommen op deze bladzijden duidelijk een zelfde opzet, deze zijn ook bijna allemaal gedateerd met het jaar 1866.

Het middenstuk is anders van opzet, het begint op blz 87 en 88 waar met blauwe inkt verschillende Paragrafen zijn geschreven met daarboven het woord "STADUTTEN".

Verder enkele bladzijden met teksten in briefvorm.

De rest van het midden stuk bestaat uit lijsten met namen en getallen, de persoonsnamen zijn grotendeels in modern Duits geschreven, dus goed leesbaar.

Plan van aanpak.

Van de familie Lemmens kreeg ik toestemming om het boek te kopiëren dus werden dit 180 vellen van het formaat A3.

Bij navraag bleek men mij te kunnen vertellen dat het hier om het Sütterlin schrift gaat.

In de persoon van Math. Horbach vond ik iemand die bereid was voor mij de vier teksten te transcriberen, zeg overschrijven maar met moderne letters. (Dit heeft hij perfect gedaan want ik heb later nooit een fout kunnen ontdekken.)